KEHA-keskus

7.5.2026

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI KANSANELÄKELAITOKSEN KUNTOUTUSETUUKSISTA JA KUNTOUTUSRAHAETUUKSISTA ANNETUN LAIN JA SAIRAUSVAKUUTUSLAIN 15 JA 17 LUVUN SEKÄ ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 67/2026 vp)

Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä **KEHA-keskus**) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa edellä mainitusta hallituksen esityksestä. Esityksessä ehdotetaan muun muassa muutettavaksi asiavirheen korjaamista koskevaa sääntelyä Kansaneläkelaitoksen soveltamissa etuuslaeissa. KEHA-keskus keskittyy asiantuntijalausunnossaan asiavirheen korjaamista koskevaan **yleistukilain 39 §:n muutosehdotukseen.**

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen päätöksessä olevan asiavirheen korjaamiseen voitaisiin soveltaa hallintolain 50 §:ää. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos voisi jatkossa mainitun hallintolain yleissäännöksen perusteella korjata asiavirheen asianosaisen vahingoksi ilman asianosaisen suostumusta, *jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä*. Kuitenkin tilanteissa, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, päätös voidaan korjata ainoastaan asianosaisen eduksi.

Työvoimapoliittinen lausunto ja Kansaneläkelaitoksen antama etuuspäätös sekä asiavirheen korjaaminen

Työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus antaa Kansaneläkelaitosta sitovan työvoimapoliittisen lausunnon siitä, onko työnhakijalla työvoimapoliittisten edellytysten perusteella oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan yleistukeen. Työvoimapoliittinen lausunto ei ole itsessään varsinainen hallintopäätös, joten työvoimapoliittinen lausunto voidaan korjata asianosaisen vahingoksi ilman asianosaisen suostumusta. Ennen lausunnon korjaamista häntä tulee kuulla hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaisesti.

Koska työvoimapoliittinen lausunto on perusteena Kansaneläkelaitoksen antamalle etuuspäätökselle, työvoimapoliittisen lausunnon muuttaminen takautuvasti maksun mahdollistavasta maksun estäväksi johtaa siihen, että myös Kansaneläkelaitoksen antamaa päätöstä on korjattava. Nyt voimassa olevassa työttömyysturvalaissa ja 1.5.2026 voimaan tulleessa yleistukilaissa säädetään hallintolain yleissäännöstä poikkeavalla tavalla siitä, että etuuspäätöstä ei voida korjata asianosaisen vahingoksi, jos asianosainen ei anna siihen suostumustaan. Tällä on turvattu asiakkaan tärkeitä etuja, erityisesti hänen

luottamuksensuojaansa perustoimeentuloa koskevassa asiassa. Jos asianosainen ei anna kyseistä suostumustaan, päätöksen poistamista on haettava muutoksenhakuelimestä. Tämä on toiminut asiakkaan oikeussuojakeinona. Etuuspäätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää siten nyt voimassa olevien lakien mukaan tiukempaa suostumusedellytystä asianosaiselta kuin mitä muutoin yleisesti hallintopäätösten korjaamiselta asiavirheen perusteella edellytetään. Kuten edellä on todettu, tämän on katsottu olevan yhteydessä hallintolain 6 §:ssä säädettyyn luottamuksensuojaan, minkä on katsottu asettavan erityisen suuria vaatimuksia sosiaaliturvaa hoitavan viranomaisen toiminnalle.

Nyt esitettävä muutos johtaa asianosaisen oikeussuojan kannalta *ns. etupainotteiseen menettelyyn*, koska Kansaneläkelaitos voisi jatkossa, hallintolain mukaisen kuulemisvelvollisuuden jälkeen, suoraan korjata päätöksessään olevan asiavirheen, vaikka asianosainen ei ole antanut siihen suostumustaan, *jos virhe on ilmeinen ja se on johtunut asianosaisen omasta menettelystä*.

Onko virhe ilmeinen

KEHA-keskuksen käsityksen mukaan käytännössä silloin, kun työvoimapoliittinen lausunto korjataan maksun mahdollistavasta maksun estäväksi, virhe on aina ilmeinen siinä merkityksessä, että Kansaneläkelaitoksella on lähtökohtaisesti syy ja tarve poistaa aiempi maksun mahdollistava päätös ja antaa asiasta uusi maksun estävä päätös.

Onko virhe johtunut asianosaisen omasta menettelystä

Esityksessä myös todetaan, että työvoimapoliittisessa lausunnossa, jossa työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus korjaa aiemmin antamaansa lausunnon asiakkaan vahingoksi, tulisi ottaa kantaa siihen, jos lausunnon korjaaminen on johtunut asianosaisen omasta syystä. Esitys jättää jonkin verran epäselväksi, milloin menettely voitaisiin katsoa johtuvan asiakkaan omasta menettelystä. Esityksen mukaan asian arviointia siitä, onko menettely johtunut asiakkaan omasta syystä, edellytettäisiin siis työvoimaviranomaisen tai KEHA-keskuksen Kansaneläkelaitokselle antamassa työvoimapoliittisessa lausunnossa, jolla aiempi lausunto korjataan asiakkaan vahingoksi.

KEHA-keskuksen käsityksen mukaan työvoimaviranomaisen tai KEHA-keskuksen tekemän arvioinnin osalta olisi tärkeää huomioida myös se, että jos kyse ei ole asiakkaan omaksi menettelyksi luettavasta syystä, johtunee se käytännössä virkamiehen omasta menettelystä esimerkiksi sen vuoksi, että virkamies on selvittänyt asiaa puutteellisesti. KEHA-keskus katsoo, että esityksessä asetetaan virkamiehet asemaan, jossa heidän tulisi lukea tilannetta joko asiakkaan vastuulle tai ikään kuin heidän omalle vastuulleen. Arvio ei käytännössä voine olla täysin puolueeton, vaikka hallintolain 6 § edellyttää, että viranomaisen toimien on oltava puolueettomia. Nyt esitettävä sääntely ei käytännössä edistäisi tätä hallinnon puolueettomuutta koskevaa oikeusperiaatetta.

KEHA-keskus myös toteaa, että työvoimapoliittinen lausunto tulee perustella hallintolain mukaisesti ymmärrettävällä tavalla, mutta missään ei säädetä siitä, että työvoimapoliittinen lausunto tulisi perustella siten kuten nyt esityksessä esitetään, eli että siitä kävisi ilmi, jos lausunnon korjaaminen asiakkaan vahingoksi on johtunut asiakkaan omasta menettelystä. KEHA-keskuksen käsityksen mukaan tällä tavalla ei ole toimittu tähän mennessä vaan tämä olisi nyt esitettävän muutosehdotuksen myötä työvoimapoliittisen lausunnon korjaamisen yhteyteen kuuluva uusi lisätehtävä. KEHA-keskuksen käsityksen mukaan tällä hetkellä toimitaan käytännössä siten, että siinä vaiheessa, kun etuuden maksaja hakee etuuspäätöksensä poistamista asiavirheen perusteella muutoksenhakuelimestä, kysyy se tarvittaessa työvoimapoliittisen lausunnon antajalta lisätietoja, esimerkiksi mistä syystä työvoimapoliittista lausuntoa on korjattu takautuvasti asiakkaan vahingoksi. Nämä tiedot on annettu erikseen etuuspäätöksen poistamismenettelyä varten maksajataholle, mutta tietoja ei ole varsinaisesti kirjattu työvoimapoliittiseen lausuntoon.

KEHA-keskus myös toteaa, että kaikissa tilanteissa ei ole yksiselitteistä todeta, kenen virheestä on kysymys tai onko virhe johtunut asianosaisen omasta menettelystä. Tiedot siitä, kenen menettelystä virhe on johtunut, voivat riippua täysin asiakastietojärjestelmässä olevista kirjauksista, jotka voivat olla puutteellisia ja vaihtelevat virkailijakohtaisesti. Tämä voi johtaa virheellisiin tulkintoihin, ja olla asiakkaan oikeusturvan kannalta ongelmallista. Lisäksi kokonaisuus on asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta juuri haastava sen vuoksi, koska asiakastietojärjestelemässä olevat kirjaukset voivat vaihdella virkailijakohtaisesti hyvinkin paljon.

Hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Esityksen mukaan, kun asiavirhe voitaisiin jatkossa korjata asianosaisen vahingoksi ilman tämän suostumusta, olisi hänelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kansaneläkelaitos voisi korjata etuuspäätöksen asiakkaan vahingoksi. Esityksessä todetaan, että asianosaisen kuulematta jättäminen olisi menettelyvirhe ja, että muutoksenhakuelimet voivat kuulematta jättämisen perusteella poistaa päätöksen ja palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi Kansaneläkelaitokselle. Joka tapauksessa KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan nyt esitettävä ns. etupainotteinen asiavirheen korjaamista koskeva menettely ilman asianosaisen suostumusta on merkityksellinen muutos asianosaisen oikeussuojan kannalta siitäkin huolimatta, että asianosaiselle varataan hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaisesti tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin Kansaneläkelaitos voisi korjata etuuspäätöksensä asianosaisen vahingoksi, ja vaikka asianosaisella on edelleen valitusoikeus korjatusta etuuspäätöksestä ja vaikka hänellä on myös mahdollisuus lopulta hakea virheellisen lainvoimaisen päätöksen poistamista muutoksenhakuelimestä.

KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan nyt esitettävä muutos on sinällään Kansaneläkelaitoksen edun mukainen muutos, mutta samaan aikaan se kuitenkin osaltaan heikentää työttömyyden perusteella yleistukea saavan asiakkaan oikeusturvaa, koska asiavirheen korjaamista koskeva menettely muuttuu edellä kerrotulla tavalla selvästi ns. etupainotteiseksi.

Esitetyt oikeussuojakeinot eivät estäisi myöskään tilanteita, joissa nyt esitetyn asiavirheen korjaamista koskevan menettelyn myötä myös etuuden takaisinperintä tulisi aikaistumaan. Tämä voisi aiheuttaa huomattavia vaikutuksia asiakkaiden toimeentulolle ja olosuhteille, vaikka myöhemmin kävisikin ilmi, että asiavirheenä korjattu etuuspäätös asiaakaan vahingoksi tulisikin muutoksenhakuelimessä muuttumaan. Varsinainen etuuspäätös ja takaisinperintäpäätös ovat kaksi erillistä päätöstä, ja KEHA-keskuksen käsityksen mukaan Kansaneläkelaitos voisi tehdä jo takaisinperintää koskevan päätöksen, vaikka varsinainen etuuspäätös (perustepäätös) ei olisikaan vielä lainvoimainen. Tässä yhteydessä on otettava huomioon muun muassa muutoksenhakuasteiden yleisesti melko pitkät käsittelyajat.

Muutoksenhakuoikeus

Esityksen sivulla 27 todetaan: ”Mikäli henkilö hakisi muutosta päätökseen, jolla asiavirhe on korjattu asianosaisen vahingoksi ilman suostumusta, muutoksenhakuelimen tulisi tutkia, täyttyvätkö laissa menettelyn käyttämiselle asetetut edellytykset virheen ilmeisyydestä ja asianosaisen omasta myötävaikutuksesta.” KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan asiakkaan kannalta nyt esitettävän muutosehdotuksen yksi merkityksellisimmistä oikeussuojan takeista olisi se, kun valitusasian yhteydessä muutoksenhakuelin tutkisi ensimmäisenä sen, onko etuuspäätöksen asiavirheen korjaaminen tehty lain edellyttämällä tavalla. KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan tätä asiaa voisi vielä selkeyttää esimerkiksi säännöskohtaisissa perusteluissa, joiden osalta nyt jää hieman epäselväksi, koskeeko muutoksenhakuoikeus pelkästään asiavirheen perusteella korjattua etuuspäätöksen varsinaista substanssiasiaa vai myös sen menettelyllistä puolta.

Yhdenvertaisuus

Nyt esitettävää asiavirheen korjaamista koskevaa muutosehdotusta on perusteltu muun muassa sillä, että muutosehdotuksella yhtenäistetään Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien etuuksien menettelysäännöksiä. Samaan aikaan on kuitenkin huomioitava, että työnhakija-asiakkaina on niin sanotusti kaksi ryhmää eli Kansaneläkelaitokselta yleistukea saavat asiakkaat, joita nyt esitettävä muutos koskee ja toisaalta työttömyyskassalta ansiopäivärahaa saavat asiakkaat, joita nyt esitettävä muutos ei koske. Eli ansiopäivärahaa saavien asiakkaiden etuuspäätöstä ei voida korjata asiavirheen perusteella asianosaisen vahingoksi ilman tämän suostumusta vaan virheellisen etuuspäätöksen poistamista työttömyyskassan on haettava edelleen muutoksenhakuelimestä. KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan menettelyä koskevat säännökset tulisi olla asiakkaiden yhdenvertaisuuden vuoksi samansisältöisiä riippumatta siitä, saako asiakas Kansaneläkelaitoksen myöntämää yleistukea vai työttömyyskassan myöntämää ansiopäivärahaa. Nyt tämä ei toteudu, koska muutokset koskevat vain yleistukilakia ja siten vain Kansaneläkelaitosta.

Muuta huomioitavaa

Esityksessä viitataan myös, että yleistukilain 43 §:ään sisältyy työttömyysturvalain 12 luvun 4 b §:ää vastaava säännös asian uudelleen ratkaisemisesta työllistymistä edistävästä palvelusta poissaolon vuoksi. Kyseisen säännöksen mukaan, jos yleistuen saajalle on

myönnetty työllistymistä edistävän palvelun ajalle yleistukea ja työttömyysturvalain 10 luvun 6 §:ssä tarkoitettua kulukorvausta, koska hakija on antanut osallistumisestaan työllistymistä edistävään palveluun ilmeisen virheellisen tiedon, Kansaneläkelaitos voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen. Esityksessä todetaan, että tämäkin säännös on muotoutunut eduskunnan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. KEHA-keskus toteaa, että tässä säännöksessä on kysymys siitä, että asiakas on kertonut virheellisiä tietoja osallistumisestaan työllistymistä edistävään palveluun. Tällaiseen asiaan ei liity minkäänlaista tulkintaa eikä tapauskohtaista harkintaa kuten nyt esitettävään yleistukilain 39 §:n asiavirheen korjaamista koskevaan lakimuutokseen. KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan säännös asian uudelleen ratkaisemisesta työllistymistä edistävästä palvelusta poissaolon vuoksi ei olisi siten verrattavissa nyt esitettävään asiavirheen korjaamista koskevaan lakimuutokseen.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on esitellyt lakimies Pirjo Haaja ja ratkaissut vastuualueen johtaja Jaakko Westerlund.

Tämä asiakirja KEHA/6683/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/6683/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Haaja Pirjo 07.05.2026 09:12

Hyväksyjä Westerlund Jaakko 07.05.2026 10:07